

Nieuwbouw Vrouwenopvang in Overijssel

Veilige burcht

Huiselijk geweld en mishandeling halen bijna wekelijks de krant. Gelukkig zijn er organisaties die hulp bieden aan de slachtoffers. Stichting Vrouwenopvang Overijssel is er een van. Er is een onderkomen voor vrouwen in nood gebouwd dat oogt en fungeert als een vesting, maar tevens warmte en geborgenheid uitstraalt en waarin aan alles is gedacht om het de bewoners en hun hulpverleners naar de zin te maken.

Dirk Dubbeling
Wil Kuhlmann

In opdracht van Woningstichting SWZ is nieuwbouw gerealiseerd voor Stichting Vrouwenopvang Overijssel (VOO). SWZ organiseerde daartoe een samenwerking met een aantal Overijsselse woningcorporaties (deltaWonen, Openbaar Belang, Beter Wonen IJsselmuiden, Beter Wonen Hardenberg en Wetland Wonen). Deze corporaties ondersteunen de Vrouwenopvang de komende tijd ook met een bijdrage in de huisvestinglasten.

VOO biedt hulp bij het stoppen van huiselijk geweld, zoals partnermishandeling, mishandeling van ouderen en kinderen, en bij gedwongen prostitutie. Meestal zijn vrouwen en kinderen het slachtoffer van huiselijk geweld. De stichting biedt daarom crisisopvang aan vrouwen en hun kinderen die in acute nood verkeren (crisis), en indien nodig kunnen zij langere tijd blijven (doorstroom). Ze komen hier in contact met lotgenoten en kunnen zich in alle rust richten op terugkeer in de maatschappij onder intensieve begeleiding. Voor beide groepen is in het nieuwe onderkomen een eigen afdeling ingericht. De nieuwbouw vervangt twee vestigingen in het centrum van de stad; in de oude situatie waren beide opvangmogelijkheden elk in een apart gebouw ondergebracht. Nu hoeven de vrouwen niet meer tussentijds te verhuizen. Ook voor de hulpverleners is dit een betere situatie: er is meer en makkelijker onderling overleg mogelijk.

Programma van wensen

Architectenbureau Feekes & Colijn verwierf de opdracht voor de nieuwbouw via een besloten prijsvraag van SWZ, waarvoor het reeds eerder had gewerkt. Jenny Smets, de projectarchitect van het gebouw: 'Er was ten tijde van de prijsvraag een andere locatie in beeld, maar we hebben in de presentatie onze vaste werkwijze duidelijk naar voren gebracht: het betrekken van bewoners en medewerkers bij ons ontwerpproces. We willen natuurlijk dat onze ontwerpen er mooi uitzien, maar zij gaan er wonen en werken en zij staan daarom centraal in ons ontwerp. De opdrachtgever was direct enthousiast over deze aanpak en over ons thema "My home is my castle". SWZ had een programma van eisen beschikbaar waar

wij samen met het personeel van de vrouwenopvang en een aantal toenmalige bewoners een programma van wensen aan hebben toegevoegd. Beide programma's zijn in ons ontwerp verwerkt.' Het budget was vanaf het begin bekend. Smets: 'De kostendeskundige die door de opdrachtgever in de arm was genomen, heeft het ontwerp in elke fase getoetst. Vaak zit het voorlopig ontwerp iets boven het budget. Een overschrijding van zo'n tien procent is bij een gebouw als dit in het uitwerken tot het definitief ontwerp nog wel weg te werken. Maar dat was in ons geval niet nodig. De lichte overschrijding zou in de aanbesteding nog wel weggewerkt kunnen worden. Maar uiteindelijk is er toch wel een bescheiden bezuiniging geweest. Zo is de cementdekvloer bijvoorbeeld vervangen door een anhydrietvloer.'

Architectuur

'Om te weten welke kant we op moesten, hebben we eerst een paar ontwerpmodellen gemaakt. Deze zijn verder verfijnd tot de functies op de juiste plaats zaten.' Het gebouw heeft een U-vormige plattegrond en ligt met een lange zijde aan de straat. Deze zijde is verlengd met een extra poot. Binnen de U-vorm, waarin een afgeschermd buitenruimte ontstond. Bij het gebouw zijn twee tuinen gerealiseerd, begrensd door een tuinmuur. Het gebouw fungeert zo als buffer, waardoor overlast voor de burens tot het minimum wordt beperkt. De ingang is gesitueerd aan de lange zijde, tegenover een laan met eiken. 'Die laan bood de stedenbouwkundige aanleiding om het gehele gebouw enigszins terug te leggen van de straat en een ondiepe groenzone te creëren,

Bewoners en personeel

centraal in ontwerpproces

begrensd met een gemetseld laag muurtje. De entree is vervolgens iets naar voren geplaatst. Het terugleggen van het gebouw heeft tevens tot doel een buffer te creëren tussen de straat en het gebouw. Zo'n overgangzone geeft de bewoners een gevoel van veiligheid bij het naar buiten gaan. Je staat niet direct op straat maar voelt je enigszins beschermd omdat je vanaf een veilige plek de straat kunt overzien. Ook biedt zo'n zone tussen het gebouw en de straat een vriendelijke ontvangst.'

De vleugel aan de straatzijde en de korte zijde van de U-vorm zijn drie bouwlagen hoog; de andere lange zijde bestaat uit één bouwlaag. In het verlengde van de gevel aan de straatzijde is een crèche gecreëerd met daarbij een tweede buitenruimte, aan de buitenzijde van de U-vorm. "My home is my castle" hebben we vormgegeven door boven de hoofdingang kantelen te plaatsen en halverwege de voorgevel in de bovenste verdieping drie erkers, voorzien van een koperkleurige bekleding. Deze laatste doen denken aan uitkijkposten.'

De uitdaging was om dit gebouw ook een uitnodigend karakter te geven. De bewoners moeten zich welkom voelen. 'We hebben dat bereikt door in de gevel een spel van hard en zacht te laten zien; de gevels zijn bekleed met rode en paarse gemêleerde baksteen, afgewerkt met een betonrand aan de bovenzijde. Als afwisseling hierop zijn houten geveldelen aangebracht; daar komt de zachte binnenkant naar buiten. Daarnaast hebben we gekozen voor felle oranje kozijnen die extra kleur geven aan het gebouw. De

Jenny Smets, architect van de Vrouwenopvang in Overijssel

beganegrondgevel en de tuinmuren ogen ondoordringbaar, maar hebben kleine, onregelmatig geplaatste brede en halfbrede vensters in diepliggende neggen.'

Indeling en functies

Ook de organisatie van het gebouw weerspiegelt afscherming van de buitenwereld. Op de begane grond aan de straatzijde zijn de administratieve ruimten gelegen en boven de entree bevindt zich een vergaderruimte. Dieper in het gebouw bevindt zich de crisisopvang. Op de begane grond zijn verder groepsruimten, een gezamenlijke keuken en een eetkamer te vinden, alsmede een kleine slaapkamer. Op de eerste en tweede verdieping van de korte zijde zijn in het totaal 22 kamers gesitueerd: tien zit-slaapkamers en twaalf slaapkamers. Toiletten en badkamers bevinden zich op de gang. In de vleugel aan de straatzijde vinden we aan de tuinzijde een groepsruimte en een keuken voor de vrouwen in de doorstroom. 'Zij doen zelf hun boodschappen. De kinderen gaan in de buurt naar

school; daarover heeft de vrouwenopvang afspraken met scholen in de buurt gemaakt.'

Op de eerste en tweede etage zijn voor de doorstroom 25 kamers te vinden: dertien zit-slaapkamers met keukentje, toilet en douche en twaalf slaapkamers. Op de tweede verdieping bevinden zich nog enkele groepsruimten voor de doorstroom en de ruimten voor het langer verblijf met daaraan gekoppeld een terras. Alle bewoners kunnen hiervan gebruikmaken.

'De structuur van de opvang is die van een hotel: een gang in het midden en kamers aan weerszijden', licht Smets de structuur toe. 'De vrouwenopvang had in de oude vestigingen appartementjes beschikbaar, maar vrouwen die geen kinderen bij zich hadden, kregen daardoor veel ruimte toegewezen terwijl voor vrouwen met veel kinderen weer te weinig ruimte was. Nu is een opzet gekozen die meer flexibiliteit biedt door een of meer slaapkamers voor kinderen aan een zit-slaapkamer toe te wijzen.'

Voor de doorstroom is beneden en boven een huiskamer ingericht met direct daaraan gekoppeld speelruimte voor de kinderen. Op de gangen zijn informele plekken met zitjes – margezones – ingericht. In het gebouw is ook een stiltecentrum aanwezig, maar dat wordt in de praktijk gebruikt voor cursussen. Later is er ook nog een speel-o-theek ingericht. Er is een kamer voor een slaapwacht en een aparte kantine voor het personeel.

Interieur

Het bureau heeft voor het gebouw ook een interieurplan gemaakt. De gangen en ruimtes hebben per verdieping een andere kleurencombinatie, wat de herkenbaarheid en de afwisseling bevordert. Een van de twee wanden van elke gang is licht golvend waardoor de gangen afwisselender en als minder lang worden ervaren. De toiletruimten zijn enigszins naar voren geplaatst en hebben een warme bekleding van perenhout. De margezones op de gangen hebben een afwijkende vloerbekleding. De gangen en kamers zijn voorzien van stoffen vloerbedekking, die bijdragen aan beperking van geluidsoverdracht.

'Opdrachtgever direct enthousiast

over thema My home is my castle'

Naast een lagetemperatuurverwarming in de vorm van vloerverwarming hebben geen direct aanwijsbare specifieke duurzaamheidsingrepen plaatsgevonden. Smets: 'Wel zijn er, doordat de aannemer uit de directe omgeving kwam en er gewerkt is met traditionele materialen uit de buurt, slechts beperkte bouwstromen en dus beperkte transportkosten geweest. Ook dat zien we als een duurzaamheidsaspect. En om het gebouw in de toekomst ook voor andere gebruikers geschikt te maken, zoals een kantoor of woningen, zijn metal stud-wanden geplaatst. Deze zijn wel extra dik om geluidsisolatie te garanderen.'

Smets kijkt met gepaste voldoening terug op het project. 'We vonden het destijds belangrijk dat er een mooi en aangenaam gebouw zou komen om in te verblijven. Nu de vrouwen er wonen, geven ze aan het gevoel te hebben in een vijfsterrenhotel te zijn. Ik vind het geweldig dat we in onze opzet zo goed geslaagd zijn dat we deze vrouwen dit gevoel kunnen geven.'

Feekes & Colijn
Laan van Chartraise 174
3552 EZ Utrecht
Tel. (030) 242222
www.feekesencolijn.nl